

Bieži uzdotie jautājumi par Eiropas Savienības Tiesas spriedumu lietā C-311/18 – *Datu aizsardzības komisārs pret Facebook Ireland Ltd un Maximilian Schrems*

Pieņemts 2020. gada 23. jūlijā

Šā dokumenta mērķis ir sniegt atbildes uz dažiem bieži uzdotiem jautājumiem, ko saņēmušas uzraudzības iestādes, un tas tiks izvērsts un papildināts līdz ar papildu analīzi, ko EDAK veiks, turpinot pētīt un vērtēt Eiropas Savienības Tiesas (Tiesa) spriedumu.

Spriedums lietā C-311/18 ir pieejams [šeit](#), bet Tiesas paziņojumu preseī var atrast [šeit](#).

1) Ko Tiesa spriedumā ir nolēmusi?

- Tiesa spriedumā ir pārbaudījusi Eiropas Komisijas Lēmuma 2010/87/EK par līguma standartklauzulām (LSK) spēkā esamību un atzinusi to par spēkā esošu. Tiesa uzsver, ka šā lēmuma spēkā esamību nevar ietekmēt tas vien, ka tajā ietvertās datu aizsardzības standartklauzulas, kas pēc būtības ir līguma standartklauzulas, nav saistošas tās trešās valsts iestādēm, uz kuru datus var nosūtīt.

Tomēr Tiesa precizē, ka spēkā esamība ir atkarīga no tā, vai Lēmums 2010/87/EK ietver efektīvus mehānismus, kas praksē ļauj nodrošināt, ka tiek ievērots aizsardzības līmenis, kurš pēc būtības ir līdzvērtīgs tam, kādu ES garantē Vispārīgā datu aizsardzības regula (VDAR), un ka persondatu nosūtīšana saskaņā ar šīm klauzulām tiek apturēta vai aizliegta, ja šīs klauzulas tiek pārkāptas vai to izpilde nav iespējama.

Šajā ziņā Tiesa īpaši uzsver, ka Lēmumā 2010/87/EK datu nosūtītājam un datu saņēmējam ir noteikts pienākums pirms nosūtīšanas, ņemot vērā nosūtīšanas apstākļus, pārbaudīt, vai attiecīgajā trešā valstī tiek ievērots šis aizsardzības līmenis, un ka saskaņā ar Lēmumu 2010/87/EK datu saņēmējam ir jāinformē datu nosūtītājs, ja tam nav iespējams izpildīt aizsardzības standartklauzulu un attiecīgos gadījumos šīs klauzulas papildinošo pasākumu prasības, un datu nosūtītājam tādā gadījumā ir pienākums apturēt datu nosūtīšanu un/vai lauzt ar datu saņēmēju noslēgto līgumu.

- Tiesa ir pārbaudījusi arī Privātuma vairoga lēmuma (Lēmums 2016/1250 par pienācīgu aizsardzību, ko nodrošina ES un ASV privātuma vairogs) spēkā esamību, jo attiecīgā nosūtīšana,

kas ir tiesvedības priekšmets valsts tiesā, kura ir iesniegusi lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ir notikusi starp ES un Amerikas Savienotajām Valstīm (ASV).

Tiesa ir atzinusi, ka ASV tiesību aktu prasības un jo īpaši dažas programmas, kas ļauj ASV publiskajām iestādēm piekļūt no ES uz ASV nosūtītiem persondatiem valsts drošības nolūkos, rada persondatu aizsardzības ierobežojumus, kas nav ierobežoti tādā veidā, lai atbilstu prasībām, kuras pēc būtības ir līdzvērtīgas ES tiesību aktos noteiktajām prasībām¹, un ka šie tiesību akti nepiešķir datu subjektiem tiesības, kuras tie tiesās varētu īstenot pret ASV iestādēm.

Nemot vērā šo pārmērīgo iejaukšanos to personu pamattiesībās, kuru dati tiek nosūtīti uz minēto trešo valsti, Tiesa ir pasludinājusi Privātuma vairoga lēmumu par spēkā neesošu.

2) Vai Tiesas spriedums ietekmē ne tikai privātuma vairogu, bet arī citus nosūtīšanas līdzekļus?

→ Ja ir runa par trešām valstīm, Tiesas noteiktā robežlīnija attiecas arī uz visām VDAR 46. pantā minētajām atbilstošajām garantijām, ko izmanto, lai nosūtītu datus no EEZ uz jebkuru trešo valsti. ASV tiesību akti, uz kuriem atsaucas Tiesa (Ārējās izlūkošanas uzraudzības likuma (FISA) 702. pants un izpildrīkojums EO 12333), attiecas uz jebkuru šo tiesību aktu piemērošanas jomā ietilpstošu datu elektronisku nosūtīšanu uz ASV neatkarīgi no nosūtīšanai izmantotā nosūtīšanas līdzekļa².

3) Vai ir pārejas periods, kurā es varu turpināt nosūtīt datus uz ASV, neizvērtējot nosūtīšanas juridisko pamatu?

→ Nē, Tiesa ir pasludinājusi Privātuma vairoga lēmumu par spēkā neesošu, nesaglabājot tā sekas, jo Tiesas izvērtētie ASV tiesību akti nenodrošina aizsardzības līmeni, kas pēc būtības ir līdzvērtīgs ES nodrošinātajam. Šis vērtējums jāņem vērā, nosūtot datus uz ASV.

4) Kā rīkoties, ja līdz šim esmu nosūtījis datus ASV datu saņēmējam, kas ievēro privātuma vairoga principus?

→ Nosūtīšana, pamatojoties uz šo tiesisko regulējumu, ir nelikumīga. Ja vēlaties turpināt datu nosūtīšanu uz ASV, jums būs jāpārbauda, vai varat to darīt saskaņā ar tālāk izklāstītajiem nosacījumiem.

5) Kā rīkoties, ja nosūtu datus saņēmējam ASV, pamatojoties uz līguma standartklauzulām?

→ Tiesa ir konstatējusi, ka ASV tiesību akti (FISA 702. pants un EO 12333) nenodrošina pēc būtības līdzvērtīgu aizsardzības līmeni.

Tas, vai varat nosūtīt persondatus, pamatojoties uz LSK, būs atkarīgs no jūsu veiktā novērtējuma rezultāta, ņemot vērā nosūtīšanas apstākļus, un no papildinošajiem pasākumiem, ko jūs varētu ieviest. Papildinošajiem pasākumiem kopā ar LSK pēc nosūtīšanas apstākļu analīzes, kas jāveic

¹ Tiesa uzsver, ka dažas novērošanas programmas, kas ļauj ASV publiskajām iestādēm piekļūt no ES uz ASV nosūtītiem persondatiem valsts drošības nolūkos, neparedz nekādus ierobežojumus attiecībā uz ASV iestādēm piešķirtajām pilnvarām vai garantiju esamību personām, kuras nav ASV pilsoņi un kuras potenciāli skar šīs programmas.

² FISA 702. pants attiecas uz visiem elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzējiem (sk. definīciju 50 USC § 1881(b)(4)), savukārt saskaņā ar EO 12333 tiek organizēta elektroniska novērošana, kas ir definēta kā “nepublicas elektroniskas saziņas iegūšana bez tās personas piekrišanas, kas ir elektroniskās saziņas dalībniece, vai neelektroniskas saziņas gadījumā – bez tās personas piekrišanas, kas ir acīmredzami klātesoša saziņas vietā, neietverot virziena noteikšanas radiostacijas izmantošanu vienīgi, lai noteiktu raidītāja atrašanās vietu” (3.4, b)).

katrā gadījumā atsevišķi, būtu jānodrošina, ka ASV tiesību akti neapdraud pienācīgo aizsardzības līmeni, ko tie garantē.

Ja secināsiet, ka, ņemot vērā nosūtīšanas apstākļus un iespējamās papildinošās pasākumus, netiks nodrošinātas atbilstošas garantijas, jums būs jāaptur vai jāpārtrauc persondatu nosūtīšana. Tomēr, ja plānojat turpināt nosūtīt datus, neraugoties uz šo secinājumu, jums par to jāziņo kompetentajai uzraudzības iestādei³.

6) Kā rīkoties, ja nosūtu datus tiesību subjektam ASV, pamatojoties uz saistošiem uzņēmuma noteikumiem (SUN)?

- ➔ Tā kā Tiesa ir pieņēmusi spriedumu, ar kuru privātuma vairogs ir atzīts par spēkā neesošu, ņemot vērā ASV tiesību aktu radīto pārmērīgo iejaukšanos to personu pamattiesībās, kuru dati tiek nosūtīti uz minēto trešo valsti, un to, ka privātuma vairogs bija paredzēts arī, lai sniegtu garantijas datiem, kas nosūtīti ar citiem līdzekļiem, piemēram, saskaņā ar SUN, Tiesas vērtējums attiecas arī uz SUN, jo ASV tiesību aktiem ir prioritāte arī pār šo līdzekli.

Tas, vai varat nosūtīt persondatus, pamatojoties uz SUN, būs atkarīgs no jūsu veiktā novērtējuma rezultāta, ņemot vērā nosūtīšanas apstākļus, un no papildinošajiem pasākumiem, ko jūs varētu ieviest. Papildinošajiem pasākumiem kopā ar SUN pēc nosūtīšanas apstākļu analīzes, kas jāveic katrā gadījumā atsevišķi, būtu jānodrošina, ka ASV tiesību akti neapdraud pienācīgo aizsardzības līmeni, ko tie garantē.

Ja secināsiet, ka, ņemot vērā nosūtīšanas apstākļus un iespējamās papildinošās pasākumus, netiks nodrošinātas atbilstošas garantijas, jums būs jāaptur vai jāpārtrauc persondatu nosūtīšana. Tomēr, ja plānojat turpināt nosūtīt datus, neraugoties uz šo secinājumu, jums par to jāziņo kompetentajai uzraudzības iestādei⁴.

7) Kā ir ar citiem nosūtīšanas līdzekļiem saskaņā ar VDAR 46. pantu?

- ➔ EDAK izvērtēs sprieduma ietekmi uz nosūtīšanas līdzekļiem, kas nav LSK un SUN. Spriedumā precizēts, ka VDAR 46. pantā minēto atbilstošo garantiju standarts ir pēc būtības līdzvērtīgs aizsardzības līmenis.

Kā uzsvērusi Tiesa, jāievēro, ka 46. pants ir iekļauts VDAR V nodaļā un attiecīgi jālasa, ņemot vērā VDAR 44. pantu, kurā noteikts, ka *“piemēro visus šīs nodaļas noteikumus, lai nodrošinātu, ka nemazinās ar šo regulu garantētais fizisku personu aizsardzības līmenis”*.

³ Sk. jo īpaši Tiesas sprieduma 145. apsvērumu un Komisijas Lēmuma 2010/87/ES 4. klauzulas g) punktu, kā arī Komisijas Lēmuma 2001/497/EK 5. klauzulas a) punktu un Komisijas Lēmuma 2004/915/EK pielikuma II modeļa c) punktu.

⁴ Sk. jo īpaši Tiesas sprieduma 145. apsvērumu un Komisijas Lēmuma 2010/87/ES 4. klauzulas g) punktu. Sk. arī 6.3. punktu 29. panta darba grupas darba dokumentā, ar ko izveido saistošo uzņēmuma noteikumu elementu un principu tabulu (WP256 rev.01, ko apstiprinājusi EDAK, http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=614109), un 6.3. punktu 29. panta darba grupas darba dokumentā, ar ko izveido tabulu, kurā uzskaitīti elementi un principi, kuriem jābūt apstrādātāja saistošajos uzņēmuma noteikumos (WP257 rev.01, ko apstiprinājusi EDAK, http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=614110).

8) Vai varu izmantot kādu no VDAR 49. pantā paredzētajām atkāpēm, lai nosūtītu datus uz ASV?

- Joprojām ir iespējams nosūtīt datus no EEZ uz ASV, pamatojoties uz VDAR 49. pantā paredzētajām atkāpēm, ja tiek ievēroti šajā pantā izklāstītie nosacījumi. EDAK atsaucas uz savām pamatnostādnēm par šo pantu⁵.

Īpaši būtu jāatceras, ka gadījumos, kad nosūtīšana notiek, pamatojoties uz datu subjekta piekrišanu, tai jābūt:

-) nepārprotamai,
-) jāattiecas uz konkrēto datu nosūtīšanu vai vairākkārtēju nosūtīšanu (tas nozīmē, ka datu nosūtītājam pirms nosūtīšanas ir jāsaņem īpaša piekrišana, pat ja tas notiek pēc datu ievākšanas), un
-) informētai, jo īpaši par iespējamām nosūtīšanas riskiem (tas nozīmē, ka datu subjekti jāinformē arī par konkrētajiem riskiem, kas izriet no tā, ka viņu dati tiks nosūtīti uz valsti, kas nenodrošina pienācīgu aizsardzību, un ka netiek piemērotas atbilstošas garantijas ar mērķi nodrošināt datu aizsardzību).

Attiecībā uz nosūtīšanu, kas vajadzīga, lai izpildītu līgumu starp datu subjektu un pārzini, jāatceras, ka persondatus var nosūtīt tikai tad, ja nosūtīšana ir neregulāra. Katrā gadījumā atsevišķi jānosaka, vai datu nosūtīšanu var vai nevar uzskatīt par neregulāru. Katrā ziņā šo atkāpi var izmantot tikai tad, ja nosūtīšana ir objektīvi vajadzīga līguma izpildei.

Attiecībā uz nosūtīšanu, kas vajadzīga ar sabiedrības interesēm saistītu svarīgu iemeslu dēļ (kurām jābūt atzītām ES vai dalībvalstu⁶ tiesībās), EDAK atgādina, ka pamatprasība šīs atkāpes piemērošanai ir konstatējums par svarīgām sabiedrības interesēm, nevis organizācijas veids, un ka tas, ka šī atkāpe neattiecas vienīgi uz datu nosūtīšanu, kas ir neregulāra, nenozīmē, ka datu nosūtīšana, pamatojoties uz atkāpi par svarīgām sabiedrības interesēm, var notikt lielā apjomā un sistemātiski. Drīzāk jāievēro vispārējais princips, saskaņā ar kuru VDAR 49. pantā noteiktajām atkāpēm praksē nevajadzētu kļūt par "likumu", bet tās būtu jāattiecina tikai uz konkrētām situācijām, un katram datu nosūtītājam būtu jānodrošina, lai pārsūtīšana atbilst stingras nepieciešamības pārbaudei.

9) Vai varu turpināt izmantot LSK vai SUN, lai nosūtītu datus uz citu trešo valsti, kas nav ASV?

- Tiesa ir norādījusi, ka principā LSK joprojām var izmantot, lai nosūtītu datus uz trešām valstīm, tomēr uz jebkuru trešo valsti attiecas robežlīnija, ko Tiesa noteikusi nosūtīšanai uz ASV. Tas pats attiecas uz SUN.

Tiesa ir uzsvērusi, ka datu nosūtītāja un datu saņēmēja uzdevums ir novērtēt, vai attiecīgajā trešā valstī tiek ievērots ES tiesību aktos noteiktais aizsardzības līmenis, lai noteiktu, vai praksē ir iespējams ievērot LSK vai SUN sniegtās garantijas. Ja tas nav iespējams, jums būtu jānovērtē, vai varat veikt papildinošus pasākumus, lai nodrošinātu aizsardzības līmeni, kas pēc būtības ir līdzvērtīgs EEZ nodrošinātajam, un vai trešās valsts tiesību akti neapdraud šos papildinošos pasākumus, mazinot to efektivitāti.

Jūs varat sazināties ar datu saņēmēju, lai pārbaudītu tā valsts tiesību aktus un sadarbotos to novērtēšanā. Ja jūs vai datu saņēmējs trešā valstī konstatē, ka saskaņā ar LSK vai SUN nosūtītajiem datiem netiek nodrošināts aizsardzības līmenis, kas pēc būtības ir līdzvērtīgs EEZ nodrošinātajam,

⁵ Sk. EDAK Pamatnostādnes 2/2018 par atkāpēm no Regulas 2016/679 49. panta, kas pieņemtas 2018. gada 25. maijā, https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_2_2018_derogations_en.pdf, 3. lpp.

⁶ Atsaucas uz dalībvalstīm jāsaprot kā atsaucas uz EEZ dalībvalstīm.

jums būtu nekavējoties jāaptur nosūtīšana. Pretējā gadījumā par to jāziņo kompetentajai uzraudzības iestādei⁷.

- ➔ Lai gan, kā uzsvērusi Tiesa, datu nosūtītāju un datu saņēmēju pirmais uzdevums vēl pirms persondatu nosūtīšanas uz galamērķa trešo valsti ir pašiem novērtēt, vai šis trešās valsts tiesību akti ļauj datu saņēmējam ievērot datu aizsardzības standartklausulas vai SUN, svarīga loma ir arī uzraudzības iestādēm, kas nodrošina VDAR piemērošanu un pieņem turpmākus lēmumus par datu nosūtīšanu uz trešām valstīm.

Pēc Tiesas uzaicinājuma, lai izvairītos no atšķirīgiem lēmumiem, tās turpinās darbu EDAK, lai nodrošinātu konsekveni, jo īpaši gadījumos, kad nosūtīšana uz trešām valstīm jāaizliedz.

10) Kādus papildinošus pasākumus varu ieviest, ja datu nosūtīšanai uz trešām valstīm izmantoju LSK vai SUN?

- ➔ Papildinošie pasākumi, ko jūs vajadzības gadījumā varētu ieviest, būtu jānodrošina katrā gadījumā atsevišķi, ņemot vērā visus nosūtīšanas apstākļus un pēc trešās valsts tiesību aktu izvērtēšanas, lai pārbaudītu, vai tie nodrošina pienācīgu aizsardzības līmeni.

Tiesa ir uzsvērusi, ka datu nosūtītāja un datu saņēmēja pirmais uzdevums ir veikt šo novērtējumu un nodrošināt vajadzīgos papildinošos pasākumus.

EDAK pašlaik analizē Tiesas spriedumu, lai noteiktu, kāda veida papildinošus pasākumus – juridiskus, tehniskus vai organizatoriskus – būtu iespējams veikt papildus LSK vai SUN, lai nosūtītu datus uz trešām valstīm, kurās LSK vai SUN vieni paši nenodrošina pietiekamu garantiju līmeni.

- ➔ EDAK turpina pētīt, ko šie papildinošie pasākumi varētu ietvert, un sniegs vairāk norādījumu.

11) Ja izmantoju apstrādātāju, kas apstrādā datus, par kuriem esmu atbildīgs kā pārzinis, kā es varu zināt, vai šis apstrādātājs nenosūta datus uz ASV vai uz kādu citu trešo valsti?

- ➔ Līgumā, ko esat noslēdzis ar apstrādātāju saskaņā ar VDAR 28. panta 3. punktu, jābūt norādītam, vai nosūtīšana ir vai nav atļauta (jāņem vērā, ka pat piekļuves nodrošināšana datiem no trešās valsts, piemēram, administratīvos nolūkos, arī ir uzskatāma par nosūtīšanu).
- ➔ Atļauja ir vajadzīga arī apstrādātājiem, kas uztic datu nosūtīšanu uz trešām valstīm apakšapstrādātājiem. Jums jābūt vērīgam un jāievēro piesardzība, jo daudzi datošanas risinājumi var ietvert persondatu nosūtīšanu uz trešām valstīm (piemēram, glabāšanas vai uzturēšanas nolūkā).

12) Ko varu darīt, lai turpinātu izmantot sava apstrādātāja pakalpojumus, ja saskaņā ar VDAR 28. panta 3. punktu noslēgtajā līgumā ir norādīts, ka datus var nosūtīt uz ASV vai citu trešo valsti?

- ➔ Ja jūs datus var nosūtīt uz ASV un nav iespējams izmantot ne papildinošus pasākumus, lai nodrošinātu, ka ASV tiesību akti neapdraud aizsardzības līmeni, kas pēc būtības ir līdzvērtīgs tam, kādu EEZ nodrošina nosūtīšanas līdzekļi, ne VDAR 49. pantā paredzētās atkāpes, vienīgais risinājums ir vienoties par grozījumu vai papildu klauzulu līgumā, lai aizliedztu nosūtīšanu uz ASV. Dati būtu ne vien jāglabā, bet arī jāadministrē citur, nevis ASV.

⁷ Sk. jo īpaši Tiesas sprieduma 145. apsvērumu. Attiecībā uz LSK sk. Komisijas Lēmuma 2010/87/ES 4. klauzulas g) punktu, kā arī Komisijas Lēmuma 2001/497/EK 5. klauzulas a) punktu un Komisijas Lēmuma 2004/915/EK pielikuma II modeļa c) punktu. Attiecībā uz SUN sk. 6.3. punktu WP256 rev.01 (ko apstiprinājusi EDAK) un 6.3. punktu WP257 rev.01 (ko apstiprinājusi EDAK).

- ➔ Ja jūsu datus var nosūtīt uz citu trešo valsti, jums būtu arī jāpārbauda šīs trešās valsts tiesību akti, lai pārlicinātos, vai tie atbilst Tiesas prasībām un paredzētajam persondatu aizsardzības līmenim. Ja nav iespējams atrast piemērotu pamatu nosūtīšanai uz trešo valsti, persondatus nevajadzētu nosūtīt ārpus EEZ teritorijas un visas apstrādes darbības būtu jāveic EEZ.

Eiropas Datu aizsardzības kolēģijas vārdā –

priekšsēdētāja

Andrea Jelinek